
Dragomán György

A SZÖKÉS

Regényrészlet

Árva lány

A vécé felé megyek, Olgi mondta, hogy a folyosó végén van, már majdnem odaérek, amikor egyszer csak mellém lép egy fiú, megismerem, ő az, aki ásítva nézett az első padból. Azt mondja, állj meg, állj meg, árva lány, hallod, állj meg, mert kérdezni akarok valamit. Megrázom a fejem, mondani akarom, hogy most nem érek rá, de akkor egyszer csak megfogja a kezem.

Az ujjai nedvesek, a fogása meleg, még soha egy fiú se fogta meg a kezem, nem állok meg, megyek tovább, közben érzem, hogy kifut az arcomból a vér, ő is jön velem, a keze még mindig a kezem fogja, két vagy három lépést is megyünk így kézenfogva, mire meg tudok szólalni, mondom, hogy azonnal engedje el a kezem. Közben már tudom, hogy fel kellett volna pofozzam, szembe kellett volna forduljak vele, és fel kellett volna pofozzam, nem értem, miért nem pofoztam fel, azért, mert még soha egy fiút se ütöttem meg, soha nem volt közöm semmilyen fiúhoz, kirántom a kezem a kezéből, nagyon haragosan szólok rá, hogy hagyjon, ő erre rám mosolyog, azt mondja, ne félj, árva lány, és aztán még valami mást is mond, de hogy mit, azt már nem hallom, mert közben odaérek a lányvécé ajtajához, bemegyek, és becsapom magam mögött.

Állok, fehéren zubog a fejemben a fájdalom.

Pannó

A lányvécében nincs a csap fölött tükör, csak a csavarok furata van ott a csempén, a kopott fehér csempék hidegen vágják a szemembe a neonfényt.

Pont így fáj a fejem, pont ilyen hidegen és fehéren és vibrálósan. Megengedem a hideg vizet, előrehajolok, két tenyérrel az arcomba locsolom, nagyon klórszagú, illik a fényhez. Tudom, hogy nem fog tőle elmúlni a fejfájásom, de azért is tovább mosom az arcom. Aztán csak állok, a csap alá tartom a két tenyerem, várom, hogy a csontjaimig érjen a víz hidege.

Hallom, hogy jönnek valakik a folyosón, lányok, megállnak a vécé előtt, tudom, hogy be fognak jönni, nem akarom, hogy meglássanak, tiszta víz az arcom, nem akarom, hogy azt higgyék, sírtam.

Nézem, hogy hova bújhatnék, két vécéfülke van, de egyiknek sem ér az ajtaja a földig, mégis majdnem bemegyek az egyikbe, de aztán észreveszem, hogy hátul a kalorifer mellett az egyik sarokban nagy furnérpannók vannak a falnak támasztva. Odamegyek, beállok mögéjük, épp elférek, a falnak kell nyomjam a hátam, a cipőm talpa alatt törött üvegszilánkok és lécdarabok, ha nem akarom, hogy megcsikorduljanak, nem mozdulhatok.

Bejönnek a lányok, vihognak valamin, az egyik azt mondja, nagyon kell már pisiljen, hallom, hogy bemegy az egyik fülkébe, a másik közben megengedi a csapot, zubogtatja a vizet.

Nem akarok odafigyelni, de hallom, hogy valami fiút emlegetnek, hogy mindenki azt meséli, hogy csókolózott valakivel, de rendesen, de igazából, nemcsak az arcát pu-

szilta meg, hanem tényleg a száját, neveket is mondanak, a fiút és a lányét, ezt már tényleg nem akarom hallani, a pannót nézem. Ez volt az első oldala, látszik, hogy a furnérlapról megpróbálták letépni a piros krepp-papírt a fényképekkel és a feliratokkal, de az enyv egy csomó helyen erősebb volt, tévérnyi széles sávok maradtak a furnéron, a félhomályban is megismerem a tábornok elvtárs bodros haját, a fülcimpájának darabját, a szájából is maradt egy darab, pont az ajka közepe, az a rész, ahol megcsillant rajta a fény, az aranszínű betűkből is maradt itt elég ahhoz, hogy megint kikerekedjenek a fejemben a jelszavak és a jelmondatok. Apa hangja jut eszembe, ahogy azt mondta, hogy ezek csak szavak, üres, jelentéstelen hazugságok, senki nem hisz el egyet sem közülük, az sem, aki felírta, az sem, aki kitalálta, az sem, aki kimondja, mindenki csak úgy tesz, mindenki csak hazudik, nekem is meg kell tanulni hazudni, ne féljek, könnyű lesz. Apa hangja karcos és vodkaszagú, a kezemet fogja, visz az iskolába.

Megérezem a tenyerenem Apa kézfogásának érintését, nem szabad erre gondolni, ha erre gondolok, akkor megint sírni fogok, elegendem van már a rohadt sírásból, odanyúlok a tablóhoz, a hüvelykujjam körmével elkezdem róla lekaparni a tábornok elvtárs ajkának darabját, a torkomban érzem az undort, de akkor se tudom abbahagyni, meghallom, hogy a lányok már nem a csókolózásról beszélnek, hanem az új lányról, rólam.

Nem akarom hallani, lassan feszegetem lefele a pannóról a papírdarabot, az enyv kemény és hegyes, mint az üveg, a lányok azt mondják, hogy beképzelt és nevetséges vagyok, abból, hogy folyton a hajam birizgálom, egyből látszik, hogy azt hiszem magamról, hogy szép lány vagyok, pedig igazából olyan ronda vagyok, mint a bányarém, és még sokkal rondább is leszek, az egyszer biztos, csak meg kell nézni a nagyanyámat, na az aztán olyan csúf, hogy ha csak rágondolnak, már jön, hogy felsírjanak.

Nagyon megfájdul az ujjam begye, valami megszúrta, egy kicsit vérzik is, a számba kapom, megnyalom a sebet, a nyelvem hegyével érzem, hogy a köröm alá ment egy szálkás enyvszilánk, a fogaim közé veszem, kihúzom, a tablóra köpöm. Az ujjam még jobban vérzik, tovább szívom, hallom, hogy még mindig Nagymamiról beszélnek, az egyik azt mondja, hogy bolond, belebolondult abba, hogy a férje meghalt.

Krisztina szólal meg, sistereg a haragtól a hangja, azt mondja, hogy nem meghalt, hanem megdöglött, felakasztotta magát, és úgy kell neki, amilyen mocskos besúgó volt, még jól is járt, mert rosszabbat érdemelt volna, százszor vagy ezerszer rosszabbat, azt érdemelte volna, hogy pucéron rángassák ki az ágyból az éjszaka közepén, és széttépje a tömeg, mindenki megbízott benne, azt hitték róla, hogy egy kedves tanár bácsi, és közben egy utolsó aljas gané mocskos szörnyeteg volt, ki tudja, hány embernek tette tönkre az életét, ki tudja, hány ember került miatta börtönbe vagy a Duna-csatornához, egy utolsó gyáva szar volt, egy mocskos szekus, abból is látszik, ahogy meghalt, mert annyi gerince se volt, hogy legalább bocsánatot kért volna az áldozataitól, legalább annyit mondott volna, hogy megbánta, amit csinált, biztos, hogy felakasztani is csak gyávaságból akasztotta fel magát.

A pannók mögött állok, a fülemre szorítom a két kezem, nem akarok többet hallani, de akkor is hallom, hogy Krisztina most azt mondja, hogy a szüleim is biztos ugyanolyan mocskos spiclik voltak, mint a Nagyapám, biztos nem is haltak meg, csak külföldre szöktek, és én is az vagyok, egy rohadt besúgó, száz százalék, hogy már lent is vagyok az oszínál, lementem, hogy beköpjem, mert bokán rúgott, pedig csak azt kaptam, amit megérdemeltem.

Nem akarom ezt tovább hallgatni, meg akarom lökni a pannókat, hogy rájuk dőljenek, a pofájukba akarom üvölni, hogy nem igaz, abból, amit mondanak, semmi sem igaz,

szégyelljék magukat, nem vagyok spicli, szégyelljék magukat. Mozdul is már a két kezem, és akkor, ahogy a furnérhoz érnek az ujjaim, az eszembe villan, hogy de igen, az vagyok, itt állok, és kihallgatom őket, és ettől egyszerre kimegy belőlem minden harag és minden erő, olyan, mintha nem akarna megtartani a lábam, egészen beleszédülök az érzésbe, és akkor egyszerre hangosan csörömpölve megszólal a csengő, kerregő bádoghang, olyan éles, mintha egyenesen az agyamban szólna.

Hallom, hogy a lányok kimennek, nekem is menni kell, kezdődik a következő óra, vissza kell menjek az osztályba. Nem tudok megmozdulni.

Ott visszhangzik a fejemben, amit Nagypapáról mondtak, és az is, amit Anyáékról, lassan megmozdítom a kezem, megint a pannóhoz nyúlok, csikorognak a körmeim a furnéron, ahogy lekarmolom a fáról a tábornok elvtárs arcának maradványait.

Nagyapa füzete jut eszembe, a meghegyezett ceruzája, az egymás alá írt francia szavak, a szálkás betűk dőlése, a hülye tornája, az, ahogy a fejbőrömet masszírozva topogok végig a perzsa rojtjain.

Ökölbe szorul a kezem, érzem, ahogy összegyűrődnek az ujjaim között a kép darabjai, kinyitom a tenyerem, hagyom, hogy a padlóra hulljanak.

Meglököm a pannókat, ledőlnek, a kagylóknak csapódnak, rugózva, nagyon nagy csattanással.

Nem maradok itt tovább. Sem itt a végében, sem itt az iskolában, sem itt a városban. Kirohanok a végéből, végig a folyóson, el az új osztályom előtt, le a lépcsőn, ki a nagykapun, végig a sétányon, át a nagy vaskapun.

Vasalópokróc

A kabátom az osztályban maradt, maradjon, nem kell többet, semmi sem kell. Hogyha elég gyorsan futok, akkor nem fogok fájni, nem fogok megfájni, nem lesz semmi bajom.

Ráfekszem a levegőre, előrehajolok, nem akarom tudni, hogy hol vagyok, nem akarom tudni, hogy merre megyek, nem nézek előre, nem nézek fel, csak le, a cipőmre és az aszfaltra, a cipőmre és a kockakőre, a cipőmre és a keramikakockákra, a cipőmre és a lépcsőfokokra, a cipőim csattognak, azt csattogják, besúgó-besúgó, szekus-szekus, nem akarom hallani, még gyorsabban futok, mindegy, hogy merre, csak felfele, feszül és fáj a combom és a hátam, eszembe jut, amit Anya mondott mindig a levegővételtől, nem tartom be, szűrni kezd az oldalam, szűrjon csak, szűrjon be egészen a szívemig.

Murván futok, megint aszfalton futok, csúszós fagyott földön futok, nagy kerek kövekből rakott úton futok, egymás mellé rakott betonkockákon futok, gyökerektől felpúposodott aszfalton futok, macskaköveken futok, sárga téglákon, megint aszfalton, megint földön, megint köveken.

Nem tudom, hol vagyok, nem tudom, mióta futok, hallom, hogy jön mögöttem valaki, egy ideje ott van már mögöttem, egyre közelebb ér, fut a nyomomban, már egész közel van, csak pár méterre lehet, megismerem a futása ritmusát, azt, ahogy a levegőt veszi, Anya az, tudom, képzelem csak, de akkor is hallom, hogy ott jön mögöttem, pont úgy, mint amikor futni tanított, mindig előreengedett, aztán utánam jött, kiáltotta, hogy fussak-fussak, mert mindjárt utolér, mindjárt utolér és elhagy, szedjem a lábam, gyorsan, gyorsan, amilyen gyorsan csak bírom, amikor mellém ért, mindig a hátamra tette a kezét, mindig azt mondta, futás-futás, te vagy a fogó, aztán elfutott mellettem, és akkor nekem kellett utolérni őt, tudom, hogy képzelem csak, most nem fog utolérni, azért is gyorsítok, olyan gyorsan futok, amilyen gyorsan csak tudok.

Hiába, már egészen mögöttem van, ilyenkor szokott rám kiáltani, gyerünk-gyerünk, mindjárt megvagy, most nem kiált, pedig már mellettem van, hallom, hogy ott fut mellettem, nem nézek oda, csak le, a cipőmre és az aszfaltra, gyorsabb, mint én, el fog hagyni, el fog futni mellettem, ott is van már, jaj, Anya, ne hagyj el, ne menj el, ezt gondolom, de nem mondom ki, tudom, hogy már elment, de azt is tudom, hogy itt van mellettem, itt fut mellettem, éppen csak nem nézhetek rá, nem nézhetek rá, mert akkor eltűnik, elhagy örökre, elfordítom a fejem a másik irányba, de akkor is hallom, ott fut mellettem, látni akarom még egyszer utoljára, akkor is, ha soha többet nem láthatom, odanézek, ott van, nem, nem Anya az, valami más, egy sötét árnyék, rá akarok kiáltani, hogy hagyjon, menjen innen, akkor látom, hogy Nagymami az, ő fut ott mellettem, lobogó fekete kabátban, rám néz, lihegve rám kiált, azt kiáltja, elég volt a hisztiből, nem megmondta, hogy ne higgyem el, amit az iskolában hallok, most pedig szépen hazamegyünk, közben felém nyúl, a hátamra csap, azt mondja, én vagyok a fogó, aztán már ott is van előttem, a kabátja szárnyai feketén csapkodnak mögöttem, mintha nem is érné a földet a lába, mintha az aszfalt fölött suhanna, már a saroknál van, már el is tűnt az utca végén. Futok a nyomában, érzem, hogy fent a két lapockám között viszket a bőröm, ahol rám csapott.

Futok, visz a lábam, azt érzem, hogyha akarnék se tudnék megállni, arra futok, amerre Nagymami ment, ott van előttem a nyom, láthatatlan fekete ösvény, nem térhetek le róla.

Nagymami háza előtt állok meg, a fekete kapu nyitva. Bemegyek, becsukom magam mögött, alig kapok levegőt, mindenem fáj a futástól.

Amikor bemegyek a konyhába, Nagymami már ott van, a kabátja sincs már rajta, épp az asztalra teszi a gyűrődesszékát, ahogy meglát, rám mosolyog.

A hajam kibomlott, lihegek, és izzadok, az oldalam szúr. Nagymami a kredenchez megy, kinyitja, kivesz egy barna takarót, azt mondja, teveször, ez a legmelegebb takaró a házban, odalép mellém, a hátamra teríti, azt mondja, ezen szokott vasalni, mind benne van az a sok meleg, amit a vasaló ötven év alatt beletett, ha jól beleburkolózom, akkor nemcsak hogy megúszhatom a tüdőgyulladást, de beteg sem leszek egyáltalán, nem is érti, mit képzelek, hogy kabát nélkül nekiszaladok a világnak, ennél igazán több eszem lehetne, mindegy, anyám is pont ilyen volt.

A pokróc meleg és puha, körém tekeredik, úgy érzem, árad belőle a forróság, ettől egyszerre vacogni kezdek, a fogaim úgy kocognak, hogy egyáltalán meg sem tudok szólalni, a takaró szélét is alig tudom megfogni, hogy jobban összehúzzam magamon. Nagymami székét tesz a hátam mögé, azt mondja, üljek le, mindjárt jobb lesz, mindjárt elmúlik a remegés.

Nagymamira nézek, úgy kérdezem meg, hogy igaz, amit Nagypapáról mondanak, hogy besúgó volt, és azért ölte meg magát?

Nagymami szeme villan egyet, a tenyerével a gyűrődesszékára csap, úgy mondja, nagyon-nagyon haragosan, hogy az apjuk faszát, azt, hogy az istennyilába lett volna besúgó, mikor egész életében gyűlölte a kommunistákat, öt évig volt átnevelőtáborban a Duna-csatornánál, na ott tényleg meg akarta ölni magát, de nem hagyták meghalni, pedig felvágta az ereit az ásója élével.

Elhallgat, két kézzel a gyűrődesszékára támaszkodik, olyan, mintha a fa örvénylő erezetét nézné, fekete szvetterének ujjai a könyökéig fel vannak gyűrve, ahogy odanézek, látom, hogy a bal csuklójától indulva fehér forradások krikszkrakszolják a bőrét.

Megrázza a fejét, leveszi a lisztesbödön fedelét, a lisztbe markol, a deszkára szórja, végigsimít rajta, a liszt beteríti a deszkát. a lisztet nézi, aztán megszólal, azt mondja,

nem, Nagyapa nem volt besúgó, és az sem igaz, hogy megölte magát, nem, tudja az igazat, ők ölték meg, felakasztották a fényképezőgépe szíjára, a legeslegvégén, amikor már majdnem vége volt az egésznek, az utolsó utáni pillanatban, azért, hogy bemocskolják az emlékét és az életét, azért, hogy rá tudják kenni a saját mocskukat. Nem, Nagyapám soha nem ölte volna meg magát, onnan kezdve, hogy hazajött a táborból, nem akart mást, csak túl akarta élni ezt az egészet.

Megmozdul a keze, egy vonalat rajzol a lisztbe, nézi egy kicsit, aztán kitörli. Megszólal, azt mondja, nem élte túl, másik vonalat rajzol a lisztbe, azt is kitörli, nem élte túl, mondja megint.

Erkély

Este van, az ágyamban fekszem, nem tudok elaludni. Nagymami is lefeküdt már, lehet, hogy már alszik is, hallottam, hogy lekapcsolta az olvasólámpáját, és oldalra fordult, és magára húzta a takarót. Anyára és Apára gondolok, a napra, amikor utoljára láttam őket. Nem jut eszembe az arcuk. Az Anyáé se, és az Apáé se, hiába gondolok rájuk, nem látom őket magam előtt, elmosódott homályos foltokat látok csak, mintha párás üvegen keresztül nézném őket, ez nem lehet, nem felejthettem el őket, becsukom a szemem, erősen rájuk gondolok, nem segít.

Eszembe jut az eldugott fénykép. Látni akarom. Nagyon lassan kelek fel, az ablakon besüt a hold, elég fényt ad, kitapogatózom a folyosóra, kinyitom a fürdőszobaajtót, felgyújtom a villanyt, de nem megyek be, csak hangosan megnyomom a kilincset, vigyázok, hogy az ajtó résnyire nyitva maradjon. Fénycsíkot vet a konyhába, pont a spájzajtóig ér. Olyan, mint egy híd, gyorsan végigmegyek rajta, a spájzajtó nem nyikorog, bemegyek, kiveszem a polc alól a bőröndöt, gyorsan kihúzem belőle a zacskót, a hálóingem alá dugom. Visszamegyek a fürdőszobába, leülök a vécére, a hálóingemen keresztül magamhoz szorítom a zacskót, belenyúlok, megfogom a fényképet, kihúzem, a hátlapjára írt dátumot nézem, Anya betűit. Megfordítom a képet, ott vannak, sokáig nézem az arcukat. Behunyom a szemem, és közben az arcukra gondolok, most már látom őket, ott vannak előttem, kinyitom a szemem, megint a képet nézem, ellenőrzöm magam. A szavakat tanultam így, amikor Anya franciául próbált tanítani.

Nem fogom visszatenni a bőröndbe a képet, visszacsúsztatom a zacskóba. Visszamegyek a szobába, a párnám alá dugom a zacskót. Ahogy megmozdítom a fejem, érzem, hogy ott a fejem alatt, a párnán keresztül is hallom a zacskó halk zördüléseit.

Azt álmodom, hogy Anya és Apa nem halt meg. Tudom, hogy csak álmodom, és nem igaz, de akkor is tudom, hogy élnek. Nem haltak meg, nem volt semmiféle baleset, és nem szöktek külföldre sem, otthon vannak, úgy van minden, ahogy mindig is volt, otthon vannak, és dolgoznak, Apa a nagyszobában van és fest, Anya a hálószobában varrja egymáshoz a színes bőrfoltokat, amelyekből egyszer majd táskák lesznek, minden úgy van, mint régen, csak én nem vagyok ott, csak én hiányzom a gyerekszobából, az íróasztalom mellől, a könyveim és a füzeteim mellől, a leckém mellől.

Nem vagyok otthon, máshol vagyok, ennél a furcsa öregasszonynál vagyok, aki elrabolt, és azt hazudta, hogy ő a Nagymamám, nem lett volna szabad hinnem neki, az én hibám az egész, ha nem hittem volna neki, akkor minden rendben lenne, minden olyan lenne, mint amilyen régen volt, az egész csak rajtam múlik, ha valahogy haza tudnék menni, ha valahogy haza tudnék találni a régi városunkba, a régi negyedünkbe, a régi blokkunkba, a régi apartamentünkbe, akkor megint olyan lehetne minden, amilyen régen volt.

Megyek is már, a folyosón vagyok, megyek végig a csíkos szőnyegen, megyek és megyek, de a szőnyeg nem ér véget, a folyosó nem ér véget, minél gyorsabban megyek, annál hosszabb, tudom, hogy soha nem fogok elérni még az ajtóig sem, Apa hiába vár, és Anya hiába vár, soha nem leszünk már újra együtt mind a hárman. A fénykép jut eszembe, amit a bőrönd belésébe dugtam, a fénykép és Anya selyemkendője a gyűrűkkel, a kendő jázminillatára gondolok, és ott is van már a kezemben, az arcomhoz szorítom, beleszagolok, az arcom előtt tartom, így futok végig a folyosón, így már elérem az ajtót, már ki tudok menni.

Az udvaron sötét van, a szél rázza a diófa ágait, nem a kapu felé indulok, hanem a diófához megyek, megállok a törzse előtt, felnézek, át a fekete ágak között, fel a fekete égre, megérintem a fa törzsét, tudom már, hogy mit kell csinálni, kibontom a kendő sarkából a két jegygyűrűt, az Apáét a jobb hüvelykujjamra húzom, az Anyáét a balra, úgy mászom fel a diófára, végigfutok a törzsön, felfutok a vastag ágakon, egészen a fa koronájának a legtetejébe, már a vékony ágakon állok, ringanak és hajladoznak a talpam alatt, nem fogok leesni, tudom, mit kell csinálni, két kézzel megfogom a kendő két szemközti sarkát, beletartom a szélbe, a kendő felránt, huss, visz fel az égbe, repít a sötétben át, lent minden fekete, víz fölött repülök, aztán erdő fölött, aztán hegyek fölött, aztán már a régi városunk fölött, lent minden sötét, mint amikor elvették a villanyt, de én mégis tudom, hogy ott vagyok, érzem a szél szagából.

Most már mindjárt otthon leszek, az erkélyre fogok leszállni, mint ahogy az Angyalról hittem kicsi koromban, hogy odaszáll, a kezében a karácsonyfával és az ajándékokkal, a blokkok fölött repülök, ez a mi utcánk, a Függetlenség sugárútja, olyan, mintha nem lakna itt senki, minden ablak sötét, azt gondolom, hogy nem fogom megtalálni az erkélyünket, aztán az egyik ablakban egyszer csak fényt látok, sárgán hunyorog, megismerem, a petróleumlámpánk fénye, mindig ott állt a konyhaasztalon, a foszforeszkáló számlapú óra és a gyufaskatulya között, azért, hogy a legnagyobb sötétben is gyorsan meg lehessen gyújtani, a fény vibrál, majdnem kialszik, tudom, miért, azért, mert a lámpának rossz a kanóca, kormoz. Ha nem volt villany, mindig a petróleumlámpa mellett írtam a leckét, olyankor Apa se dolgozott, és Anya se, odaültek az asztalhoz, és beszélgettek, most is ez lesz, ott fognak ülni, és én is ott fogok ülni velük megint, beferezem a leckém, aztán teát iszunk, és leerbesült krumplit eszünk hozzá, aztán meg römizünk, és én fogok nyerni.

A kendő visz, az erkély fölé röpít, csak kívánni kell, már ott is vagyok, már le is ereszkedem, a korlát vasán egyensúlyozom, a mi erkélyünk, megismerem, ott vannak a sarkokban Apa régi szobrainak nejlonnal letakart gipszmintái.

Az erkélyajtó résnyire nyitva van, mindjárt be fogok menni, ott leszek a nagyszobában, ami igazából Apa műterme, azt kívánom, hogy minden olyan legyen, mint amilyen volt, legyen festékszag, olajszag, terpentinszag, a padló legyen tele újságpapírokkal és üres befőttesüvegekbe és konzervdobozokba állított ecsetekkel és festékes rongydarabokkal és kiürült boros- és sörös- és pálinkásüvegekkel, a falakon legyenek ott Apa felszegezett vásznai, legyen ott mindegyik fekete képe, azok is, amelyektől félttem, és azok is, amelyeket szerettem, legyen minden olyan, amilyen volt.

Átlépek a küszöbön, igen, festékszag van, igen, lakkszag van, de nem olyan, egyáltalán nem olyan, egyszerre világos lesz, éles, fájdalmas fehér fény lobbán, tudom, mi történt, visszaadták a villanyt, a plafonon nincs fent a régi csillár, csak egy csupasz villanykörte lóg, a falak fehérek, a padló frissen csiszolt, frissen lakkozott.

Nincs itt senki, nem lesz itt senki, fel akarok ébredni, nem akarom látni az üres lakást, azt, hogy semmi nyoma nincs már benne a régi életünknek.

A konyha felől zaj hallatszik, valami csattog, nem tudom, mi lehet az, olyan, mintha egy madár szárnya volna, a lábam már visz is, látni akarom. A konyha nem üres, ott a kredencünk, és az asztal is ott van, megismerem a terítőről, Nagymami ül ott mellette, pasziánszozik, a kártyalapok csattognak a viaszosvásznon. Ahogy belépek a konyhába, rám néz, egy pakliba húzza a lapokat, azt mondja, ébresztő.

Arra ébredek, hogy fáj a hátam, a vállam és a karom, a csuklóm és az ujjaim, ott a kezemben Anya kendője, erősen szorítom. Ahogy az arcomhoz emelem, halványan érzem még rajta Anya parfümjének jázminillatát. A gyűrűk még mindig ott vannak, belebogozva a sarkába, megfogom a csomót, nem bontom ki. Összehajtom a kendőt, gyorsan visszadugom a zacskóba, be a párnám alá.

Amikor Nagymami kérdezi, hogy mit álmodtam, azt mondom, semmit. Nagymami azt mondja, hallotta, hogy beszéltem álomban. Azt mondtam, hogy haza akarok menni.

Felejteni

Lehajtom a fejem, nem akarok Nagymamira nézni, halkán azt mondom, nem akartam megbántani. Nagymami azt mondja, semmi baj, tudja, hogy nem könnyű nekem se.

Azt kéri, menjek oda mellé. Lisztet szór a gyűrődesházára, végigsimít rajta, a liszt beteríti a deszkát. Azt mondja, figyeljek, jegyezzem meg, hogy mit csinál, közben egy vonalat húz a mutatóujjával a lisztbe, vár egy nagyon kicsit, aztán mindjárt kitörli. Azt mondja, rajtam a sor, rajzoljam vissza. Belenyúlok a lisztbe, végighúzom a deszkán az ujjam. Hasonlít a Nagymamiéra, de nem pont olyan. Nagymami azt mondja, nem jó, kitörli. Azt mondja, próbáljam újra. A lisztet nézem, elképzelem Nagymami ujjának a nyomát a liszt alatt, hagyom, hogy az ujjam megtalálja, hagyom, hogy végigfusson rajta. Nagymami bólint, két másik vonalat húz a lisztbe, a vonalak úgy keresztezik egymást, hogy egy göcsörtös villámot formáznak, csak egy pillanatra látom, Nagymami rögtön kitörli. En jövők, vissza kell rajzoljam. Az ujjaim nem találják a nyomot. Nagymami azt kérdezi, mi van, vak vagyok, nem láttam, mit csinált? Azt mondom, nem vagyok vak. Láttam, csak elfelejtettem. Nagymami azt mondja, most volt, nem felejthettem el. Azt mondja, gondolkozzam, azt mondja, emlékezzem. A lisztet nézem, Nagymami mozdulataira gondolok, hogyan mozgott a karja, a csuklója, a keze, az ujjá, én is úgy nyúlok a lisztbe, én is úgy mozgatom a karom, kibújik az ujjam alól a villám. Nagymami azt mondja, na ugye. Na ugye, hogy emlékszem. Kitörli, most már nem csak egyenes vonalakat rajzol, köröket, csigavonalakat, egymásba fonódó mintákat, madarakat, halakat, macskákat, virágokat, egy nagy fát, lángokat. Mindegyiket kitörli, mindegyiket utána-rajzolom.

Nagymami megdicsér, azt mondja, jól csinálom. De most jön a neheze. Egy arcot rajzol a lisztbe, megismerem, Nagypapa arca, Nagymami kitörli, azt mondja, rajzoljam vissza. Megpróbálom, nem sikerül, nem jó helyre kerül az orra, nem jó helyre kerül a szája, a szeme is túlságosan szétáll. Nagymami kitörli, azt mondja, próbáljam újra, de nem rajzolja újra. Megint megpróbálom, megint nem sikerül.

Nagymami azt mondja, próbáljam újra. Megpróbálom, de már a mozdulat közben tudom, hogy nem fog sikerülni. Nem fejezem be, nem várom meg, hogy Nagymami kitörölje, én törölöm ki. Nézem a fehér lisztet, megmozdul a kezem, belenyomom az ujjam a lisztbe, erősen rányomom a deszkára, hogy érezzem a sima falap rostjait az ujjbegyem alatt, azt akarom, hogy fájjon, azt akarom, hogy a körmöm nyomot hagyjon a fában, hogy belekarcolja örökre és kitörölhetetlenül azt, ami kijön az ujjaim alól, ez

most nem láng lesz, nem virág, nem villám, nem olyan arc, amit nem ismerek csak képről, nem Nagyapa arca lesz, mert azt igazán sosem láttam, nem, ez most más lesz, a deszka csikorog a körmöm alatt, a liszt fehéren porzik az ujjaim körül, Apa arcát rajzolom be a lisztbe, haragosan néz, de tudom, hogy nem rám haragszik, másokra haragszik, engem szeret, tudom, hogy ott a harag mögött a mosoly, tudom, hogy belekarcolhatnám azt is a lisztbe, nem karcolom, csak nézem, aztán mellé karcolom Anya arcát is, nemcsak az ujjam fáj, hanem végig az egész karom, és a hátam is és a lábam is, annyira nyomom az ujjam, hogy mindenem fáj, Anya arca szomorú, de tudom, hogy nem miattam szomorú, az ő szomorúsága mögött is ott van valahol az öröm, nézem őket, ők visszanéznek rám a deszkáról, visszanéznek rám a lisztből.

Nagymami azt mondja, megértettem a lényegét, vagy lehet, hogy mindig is tudtam, a fájdalom segít emlékezni, de úgy, hogy mégse csak a fájdalomra emlékszünk, hanem mindenre, mert muszáj mindenre emlékezni, mert csak az van, amire emlékszünk, amit elfelejtünk, az nincs többet, eltűnik a múltból, eltűnik a világból.

Meglöki a deszkát, a gyűrűje nekikoppán az asztal szélén átnyúló alsó faperemnek, hullám fut végig tőle a liszten, az arcok eltűnnek, a liszt megint sima.

Nagymami azt mondja, tudjam meg, hogy felejteni könnyű, lehet, hogy azt hiszem, hogy én soha semmit sem fogok elfelejteni, mindig és mindenre emlékezni fogok, de nem így lesz, még a legfontosabb dolgokat is el lehet felejteni, a legjobb dolgokat és legrosszabb dolgokat, a legnagyobb fájdalmat és a legnagyobb örömet, mindent, egészen mindent.

Nagymami a szemembe néz, azt mondja, a felejtés olyan, mint egy átok, amelyik ott ül mindenkinek a vállán, az anyémen is, az övéen is, csak az övéen már sokkal súlyosabban, egyszer, amikor még fiatal volt, akkora borzalmas bánat érte, hogy majdnem belehalt, mindent elfelejtett, mindent, ami csak addig történt övele, aztán Nagyapa tanította meg újra emlékezni, és tudjam meg, hogy egyik reggel Nagyapa halála után arra ébredt, hogy ez másodszor is megtörtént vele, megint, mindent elfelejtett, de nemcsak a régi dolgokat, hanem az újakat is, mindent.

Csak azt tudod, hogy mindent elfelejtettél. Nem csak az olyan kis dolgokat, hogy hova tetted a cukortartót vagy a gyűszűt, amit amúgy is el szoktál néha felejteni, mindent elfelejtettél, egészen mindent, úgy ébredtél fel, hogy semmit se tudsz már, egyáltalán semmit, a saját neved se, azt se, hogy kicsoda vagy, azt se, hogy hol vagy, felülsz az ágyban, az ágy fejénél lévő kislámpát nézed, öntöttvasból van az alsó része, olyan, mintha először látnád, hozzányúlsz, és megérinted, és csodálkozol azon, hogy sima, hogy kemény, hogy hideg, csodálkozol azon, hogy meg lehet fogni, és el lehet engedni. Ülsz az ágyadon, megfogod a lámpát, megfogod, és elengeded, megfogod, és elengeded, nem tudod, mi az, nem tudod, hogy lámpa, nem tudod, hogy van kapcsolója, nem tudod, hogy fel lehet gyújtani, egészen üres a fejed, mindent kitörölt belőle a bánat és a felejtés, nem tudod, mi történik veled, azt se, hogy felállsz, azt se, hogy az ajtóhoz mész, azt se, hogy megfogod és lenyomod a kilincset, azt se, hogy kimész a konyhába. Nem is számít, az számít csak, hogy egyszer csak ott állsz a kerek asztal előtt, az asztalon hagyott gyűrűdeszka előtt, előző este fánkot dagasztottál, egész éjjel kelesztetted, hajnalban akartad megsütni, de erre akkor egyáltalán nem emlékszel, a konyharuhával letakart kelesztőtől se tudod, hogy kicsoda, a gyűrűdeszkáról se, a lisztről se, csak belenyúlsz, és hagyod, hogy simán kifolyjon az ujjaid között, egyszer, kétszer, sokszor egymás után, ott állsz, és simogatod a lisztet, és egyáltalán nem tudod, hogy mit csinálsz, nem tudod, és lehet, hogy nem is akarod tudni, a liszt az érintésedtől lassan átlangyosodik, te meg csak állsz, és simogatod, aztán a kezed egyszer csak valahogy másként mozdul, a mutatóujjad a deszkára koppán, és húz a lisztbe egy vonalat, és arról a vonalról eszedbe jut egy másik vonal, és a másiktól

egy harmadik, és akkor egyszerre már tudod a lisztről, hogy liszt és a deszkáról is, hogy deszka, és az ujjaidról is, hogy az ujjaid, és a kezdről is, hogy a kezed, mert egészen addig azt se tudtad, mert tényleg egyáltalán semmit se tudtál, de akkor arról a három vonalról lassan minden eszedbe jut, először csak a neved és az, hogy hol vagy, aztán sorban a többi dolog is, az örömök, a bánatok, a fájdalmak, az egész életed.

Nagymami elhallgat, a lisztbe nyúl, hagyja, hogy kifolyjon az ujjai között, azt mondja, akkor elővette a levelet, amit a gyámhatóságtól kapott két nappal azelőtt, benne a nevemmel és a születési dátumommal és az árvaház címével, századszorra is elolvasta, aztán még aznap vonatra ült, és eljött értem, és elhozott magához.

Nem vagyok itt rég, és nagyon szeretné, hogy itt maradjak, de ha el akarok menni, megérti. Tudja, hogy megpróbáltam, tudja, hogy nem sikerült. Ha most belemarkolok a lisztbe, és a vállam fölött a hátam mögé dobom, és kimegyek a konyhából, akkor sikerülni fog, el fogok tudni menni, ki fog vinni az út az állomásra, meg fogom találni a vonatot, amelyik visszavisz az intézetbe.

Nagymami elhallgat, a lisztbe nyomja mind a két tenyerét, felemeli, ott a deszkán a két kezének a nyoma, látszanak a tenyere vonalai, az ujjbegyein az örvényes ráncok, összekeverednek a deszka fájának erezetével, sóhajt egyet, nem nagyon nagyot, épp csak egy kicsit kavarodik fel tőle a liszt, azt mondja, régóta tudja, hogy mindent el lehet felejtetni, mindent el is fog felejtetni, eljön majd egyszer az a reggel, amikor életében harmadszor fog mindent elfelejtetni, amikor hiába próbál majd bármit is rajzolni a lisztbe, nem lesznek ott csak krikszkrakszok, jelentés nélküli vonalak. Az a nap a halála napja lesz.

Lenkei Júlia

„CSINÁLJ EGY ÖNÁLLÓ ESTÉT A KISTEREMBEN!”

Színház, tánc és irodalom a Zeneakadémián¹

„Mint egy parancs, úgy hangzott” – emlékezik vissza Palotai Erzsi „a sudármagas író, vészjósló Erinnisz, páras, leheletes novellák költője” felszólítására, aki „élők és holtak felett ítélkezett”, de Török „Erzsi varázsa őt is térdre kényszerítette”.² A Kisterem természetesen a budapesti Zeneakadémia kamaraterme, ezt a negyvenes években nem is kellett közelebbről megnevezni, magától értetődően ezt jelentette, hiszen évtizedek óta zajlottak benne színházi, tánc- és irodalmi estek, mintegy fenntartva az emlékezetét annak, hogy a legeslegesítő tervekben a napjainkban új életre kelő Zeneakadémia még Magyar Országos Színművészeti Akadémia és Zeneakadémia elképzeléseként létezett. Az első rajzok tanúsága szerint Korb Flóris és Giergl Kálmán eredetileg a Király utcai oldalon helyezte volna el a kis színháztermet, de 1903-ra átkerült a túlsó oldalra, amely akkor még a Kremnitzer utca nevet viselte, később Hegedüs Sándor utca, majd Szófia utca névre hallgatott, ma Dohnányi Ernő nevet viseli.³